

31 січня 2025 | № 2
(1592)

НОВИНИ ЧАЕС

Офіційне видання
ДСП «Чорнобильська АЕС»

МІСТУ ПРИП'ЯТЬ

могло б
виповнитися

55

Чорнобильська АЕС отримала від волонтерів важливу допомогу

див. стор.3

У ЦЬОМУ НОМЕРІ

стор. 3 — Актуально. ЧАЕС отримала важливу допомогу

стор. 4-5 — Як працює Чорнобильська АЕС

стор. 6-7 — Місту Прип'ять мало б виповнитися 55

стор. 8-9 — Як КДБ за персоналом ЧАЕС споглядав

ДАТИ І ПОДІЇ

Січень 1988 року — післяаварійний пуск та виведення на потужність блоку №3.

Січень 1988 року — остаточно зупинено будівництво 5-го та 6-го енергоблоків ЧАЕС.

17 січня 1979 року — історичне звернення керівництва комітету державної безпеки сср до центрального комітету кпрс з приводу аварійно небезпечного виконання робіт під час будівництва ЧАЕС.

14 січня 2020 року — СВЯГП-2 передано від підрядника (компанії Holtec International) замовнику (ДСП ЧАЕС).

29 січня 2020 року — ЧАЕС отримала сертифікат ДАБІ про завершення будівництва СВЯГП-2.

Будівництво велося «начисто», без зведення бараків для будівельників і тимчасового житла.

див. стор 7

Чорнобильська АЕС отримала від волонтерів важливу допомогу

Окупація Чорнобильської АЕС у лютому-березні 2022 року, крім іншого, призвела до значного погіршення матеріально-технічної бази підприємства. Частина технологічного, комп'ютерного обладнання та транспорту станції було пошкоджено та вкрадено.

Війна, що продовжується в Україні, не дає можливості відновити все зруйноване власними силами. Уже не вперше на допомогу приходять гуманітарні організації та волонтери.

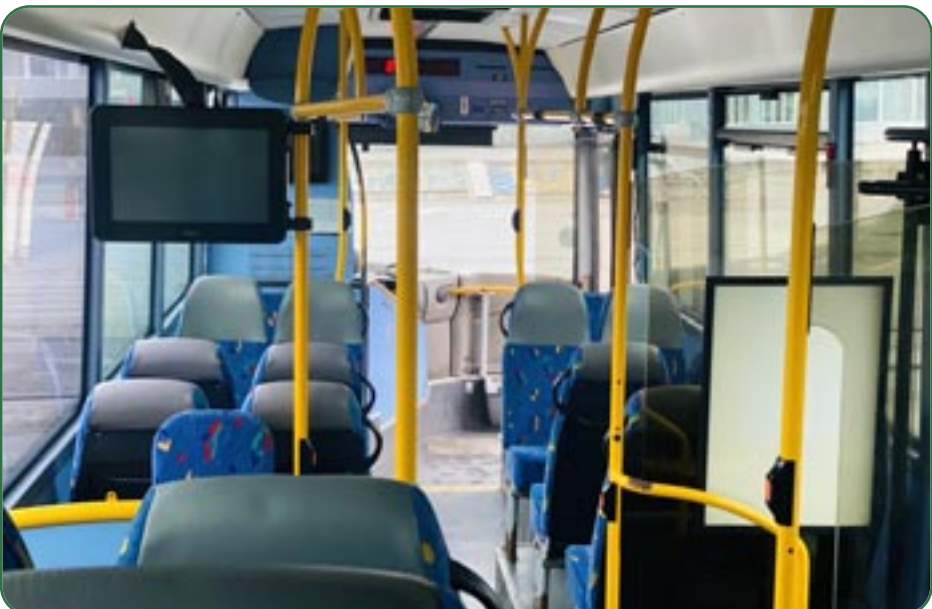
Цього разу Чорнобильська атомна електростанція отримала як гуманітарну допомогу від громадської організації «Ініціатива Е+» пасажирський автобус для внутрішнього перевезення персоналу. Транспортний засіб, що має данське походження, після технічного обслуговування вже зовсім скоро стане в нагоді для переміщення працівників станції територією навколо промислового майданчика.

На сторінці «Ініціатива Е+» в Instagram зазначено, що цей проєкт став можливим завдяки багаторічній співпраці з міжнародними партнерами.

«Іноді волонтерські справи заносять команду @helpe_plus у найнеочікуваніші місця. Але ми завжди там, де нас потребують, — зазначають представники організації. — Дякуємо нашим данським друзям за понад десять років спільної роботи на благо України. Черговий транспортний засіб від данців тепер працюватиме на важливому об'єкті.

Ми вдячні кожному, хто підтримує наші ініціативи. Разом — переможемо!»

Цей жест є черговим прикладом того, як міжнародна співпраця та волонтерська допомога зміцнюють інфраструктуру України навіть у найскладніших умовах.

Як працює ЧАЕС

Протягом січня нещодавно призначений голова Державного агентства з управління зоною відчуження Григорій Іщенко знайомився з роботою підпорядкованих підприємств, в першу чергу, з діяльністю Чорнобильської АЕС, ЦППРВ та підприємства «Радон».

Зокрема, на промисловому майданчику Чорнобильської АЕС пан Іщенко відвідав сховище відпрацьованого ядерного палива сухого типу (СВЯП-2), завод з переробки рідких РАВ, об'єкти промислового комплексу з поводження з твердими РАВ, машини I та II черги станції, а також 1,2,3 блоки ЧАЕС, де ведуться роботи зі зняття з експлуатації.

Персонал ЧАЕС ознайомив очільника ДАЗВ із деталями процесів дезактивації радіоактивних матеріалів та з роботою установок з остаточного звільнення матеріалів від регулюючого контролю.

23 січня Григорій Іщенко побував на об'єктах ЧАЕС, розташованих у м.Славутичі, в тому числі, на комплексі з виробництва бочок та залізобетонних контейнерів, які використовуються для упаковки РАВ, у навчально-тренувальному центрі ЧАЕС та у славутицькому офісі станції.

Як зазначив під час презентаційного блоку наради з технічними спеціалістами начальник інженерного центру ЧАЕС Максим ПРОЦЕНКО, певна затримка виконання проекту ОЗіК ста-

лася з цілковито об'єктивних причин.

Довідково. В «Концепції зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС» (2004 р.) на підставі мультифакторного аналізу визначено найбільш прийнятну стратегію ЗЕ ЧАЕС – «Відкладений демонтаж ядерних установок», яка передбачає безпечне зберігання найбільш забрудненого обладнання та споруд ЧАЕС, що дає можливість скоротити витрати на демонтаж за рахунок природного спаду радіоактивності.

Концепцією також визначено основні етапи зняття з експлуатації ЧАЕС:

- припинення експлуатації;
- остаточне закриття і консервація (ОЗіК);
- витримка реакторів та суміжного

забрудненого устаткування впродовж часу, необхідного для зниження рівня його радіоактивності;

— демонтаж.

З 2015 року ЧАЕС знаходиться на етапі ОЗіК. Основні завдання цього етапу — виключити можливість використання ядерних установок у тих цілях, для яких вони побудовані; забезпечити безпечне зберігання радіоактивних речовин, що містяться в ядерних установках протягом встановленого періоду часу; забезпечити безпеку персоналу, населення та довкілля.

Проект ОЗіК реалізується у декілька черг.

1 черга — реконструкція системи протипожежного водопостачання ЧАЕС.

2 черга — демонтаж та переробка технологічних каналів і каналів СУЗ.

3 черга — консервація реакторів та локалізація зони консервації (1, 2 блоки).

4 черга — реконструкція шатрів центрального залу та демонтаж розвантажувально-завантажувальної машини (1, 2 блоки).

5 черга — консервація реакторів та локалізація зони консервації (3 блок).

6 черга — реконструкція шатрів центрального залу та демонтаж розвантажувально-завантажувальної машини (3 блок).

Визначена тривалість етапу ОЗіК відповідно до Програми зняття з експлуа-

тації Чорнобильської АЕС становить 10-13 років (початок — 2015 рік, закінчення — 2028 рік).

— Етап остаточного закриття і консервації блоків 1, 2, 3 повинен був завершитися у 2028 році. Проте, відсутність фінансування за державною програмою, пандемія, повномасштабний наступ військ російської федерації з окупацією майданчика станції та зони відчуження, пограбування підприємств підпорядкування ДАЗВ тощо, вплинули на відставання у досягненні цілей цього етапу, — підкреслив Максим Проценко. — Ми врахували це у новій «Стратегії зняття з експлуатації», погодженій Держатомрегулюванням у вересні 2024 року: завершення етапу ОЗіК перенесено на 2034 рік.

Максим Проценко повідомив, що проект ОЗіК має ряд особливостей, які необхідно враховувати при його коригуванні. Зокрема, йдеться про відсутність ТЕО (як першої стадії проектування), що змушує вносити зміни не по чергах будівництва, а в проект загалом.

Частина передбачених чинним проектом робіт може бути виконана власними силами в рамках поточної діяльності (черги №№ 1, 3, 5), що суттєво зменшить обсяг робіт і, відповідно, вартість реалізації проекту у підрядний спосіб.

Під час перегляду проекту потрібно також переглянути його кошторис в цілому, що потягне за собою необхідність повторного проходження комплексної державної експертизи. Окреме питання — це виконання завдань на комплексі ОУ-НБК.

Довідково. 29 листопада 2016 року Арку НБК було встановлено у проектне

положення над ОУ. 3 вересня 2021 року комплекс НБК-ОУ було введено у промислову експлуатацію.

З метою виконання робіт з демонтажу нестабільних конструкцій ОУ у 2021 році ДСП ЧАЕС було укладено договір з підрядником «ЮТЕМ-ІНЖІНІРІНГ» на розробку проектної документації для пускового комплексу 2 в частині «раннього» демонтажу нестабільних конструкцій.

В рамках цього договору у 2021 році підрядником було виконано тільки частину передпроектних вишукувань. У 2022 році роботи згідно даного договору було призупинено через військову агресію рф проти України та пов'язаний з цим брак фінансування ДСП ЧАЕС.

Для продовження робіт з розробки проекту «раннього» демонтажу нестабільних конструкцій ОУ необхідно закінчити виконання передпроектних обстежень

нестабільних конструкцій ОУ, які підлягають «ранньому» демонтажу.

За рядом об'єктивних причин (незабезпечення повного та стабільного фінансування робіт, розповсюдження COVID-19, неспровокована агресія рф проти України, включаючи окупацію майданчика Чорнобильської АЕС у лютому — березні 2022 року) станція не мала змоги виконати демонтаж нестабільних конструкцій у термін до 31 жовтня 2023 року, тому виникла необхідність продовження терміну експлуатації ОУ на 6 років (враховуючи два роки для розробки робочого проекту та чотири роки на виконання «раннього» демонтажу).

Додатково запропоновано під час проектування «раннього» демонтажу розробити детальні проекти та технологічні рішення з додаткової стабілізації окремих конструкцій та невідкладно реалізувати заходи з додаткової стабілізації окремих конструкцій, якщо роботи в рамках затвердженого проекту «раннього» демонтажу розпочнуться пізніше жовтня поточного року.

Звісно, наведене вище — далеко не повний перелік завдань та проблем, які вирішує персонал ЧАЕС, виконуючи зняття станції з експлуатації та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

У ході соціально-виробничої наради голова ДАЗВ визначив низку пріоритетних завдань, які стоять перед підприємством найближчим часом та у перспективі, обговорив можливі шляхи їх реалізації і подякував колективу ЧАЕС за ту значну роботу, яку працівники станції виконують щоденно.

Ювілей, якого не буде

55 років тому, 4 лютого 1970 року, почалося будівництво першого міста-супутника Чорнобильської АЕС — Прип'яті.

І хоча спочатку населений пункт планувався не як місто, а як робоче селище, історія дуже швидко внесла свої корективи. Адже і ЧАЕС спочатку планували як теплову електростанцію, і вона мала називатися Чорнобильською державною районною електростанцією (ЧДРЕС).

Як би там не було, Прип'ять будували для розміщення працівників станції та їхніх сімей. Будівництво цих двох об'єктів велося паралельно й іноді одними й тими самими силами. Уже 1972 року тут було здано перші житлові будинки, тоді ж у Прип'ять переїхав і директор станції Віктор Брюханов, який керував станцією до 1986 року.

Перше, що відрізняло Прип'ять від більшості інших радянських міст: архітекторам і містобудівникам вдалося зламати усталені уявлення і стереотипи. Будівництво велося «начисто», без зведення бараків для будівельників і тимчасового житла.

Голова Прип'ятського міськвиконкому Володимир Волошко, згадуючи про місто, з гордістю заявляє: одним із нововведень було те, що в новозбудованих районах висаджували не саджанці, а одразу дорослі, великі дерева, створюючи мікрозони у

вигляді горобинових, липових, акацієвих алей. Такий підхід дозволив відразу ж зробити місто зеленим садом.

Збереження живих куточків природи з їхніми джерелами, дубовими галями та автентичною рослинністю стало однією з концепцій, яку багато пізніше використовували й будівельники міста Славутич.

Планувальники намагалися бути максимально дбайливими і просто облагороджувати природні ділянки лавочками та доріжками. Головний архітектор Геннадій Олешко згадує, що залишили навіть п'яток старих диких груш, що росли посеред поля, спеціально перепроєкту-

вавши мікрорайон, щоб ці дерева стали частиною дитячих майданчиків, росли на шкільних подвір'ях.

Для створення комфортних умов для мешканців проєктувальники йшли на різні хитрощі. Так, наявність плавального басейну в такому маленькому місті, згідно з радянськими нормами, була недоцільною та невинноводною.

Однак, оскільки місто стояло на річці, це створювало певні ризики. Містобудівники зуміли переконати керівництво, що подібний об'єкт — єдиний для всіх шкіл міста — буде ефективним.

У результаті було вирішено: діти повинні вміти плавати! І басейн з'явився. І працював довго після аварії 1986 року — аж до 2000-го.

Начальник управління будівництва ЧАЕС Валерій Кизима зазначав, що важливим моментом була присутність усіх служб безпосередньо в Прип'яті.

Не потрібні були жодні відрядження і значного залучення людей ззовні міста. Усе прив'язувалося на місці, а будівельники відчували себе не тимчасовими робітниками, а повноцінними жителями міста.

Будівельникам не доводилося чекати десятиліття, щоб дізнатися, яким буде їхнє місто, зведене навколо першого кілочка.

Незважаючи на те, що спочатку планувалося селище, головний архітектор проєкту мріяв про місто.

Виправдовуючи санітарними нормами необхідність розчищення старого заболоченого русла, він підготував фарватер для швидкокрилих «ракет» і «метеорів», і незабаром міський річковий причал, що стоїть на міській набережній, став місцем тяжіння жителів.

Головлікар прип'ятської лікарні Віталій Леоненко зізнавався, що вони були готові і до хвороб, і до будь-чого, але чого вони не очікували, це такого демографічного вибуху. Щороку на світ з'являлося до 1000 маленьких прип'ятчан.

Така висока народжуваність швидко змусила перетворити пологове відді-

лення на 30 ліжок на пологовий будинок на 75 ліжок. Справді, фотографії Прип'яті тих років вражають кількістю дітей.

Невдовзі виявилось, що 4000 дитячих місць у садочках — недостатня кількість для міста, що швидко зростає. Утім, враховуючи середній вік прип'ятчан у перші роки після народження міста — 26 років — це було не дивно. Висока народжуваність була явним показником життєвого рівня городян та їхньої впевненості в майбутньому.

Супутник ЧАЕС розвивався і створював нові об'єкти. У той час, коли жителі великих міст поспішали на море, жителі Прип'яті їздили на лівий берег річки з такою самою назвою, де були чудові

пляжі й риболовля, гриби та ягоди. Жителі знаходили собі нові заняття і захоплення. Дуже скоро в межах міста з'явилася свиноферма на 1200 голів, на базі ставка-охолоджувача з'явилися об'єкти для риборозведення, власні теплиці. Для забезпечення зайнятості членів родин енергетиків було відкрито завод «Юпітер», що випускав електронну техніку. На перших кресленнях міста нічого подібного не було.

До 1986 року Прип'ять була упорядкованим містом із розвиненою інфраструктурою і населенням близько 50 тисяч осіб, переважно працівників атомної галузі та їхніх сімей. А потім усе скінчилося.

Спасибі тобі, Прип'ять!

Як КДБ за персоналом ЧАЕС споглядав

Будівництво Чорнобильської атомної електростанції стартувало у травні 1970 року. Практично відразу в місті енергетиків Прип'ять було створено міський відділ управління Комітету держбезпеки при Раді Міністрів УРСР по Києву та Київській області.

Поява цього структурного підрозділу зумовлювалася стратегічним статусом новобудови. Спочатку промислову безпеку важливого енергетичного підприємства забезпечувало 2 контррозвідальне, а з грудня 1982 року — новостворене 6-те управління КДБ та, відповідно, 6-й відділ столичного УКДБ, які безпосередньо займалися економічною контррозвідкою й захистом науково-технічного комплексу радянської держави.

У полі зору Чорнобильського райвідділу УКДБ від моменту будівництва першої на території УРСР атомної електростанції перебувало 9294 особи та 40 субпідрядних організацій. На середину 1970-х роках особливу увагу співробітники КДБ звертали на так званий «оперативний контингент», задіяний на новобудові: представники німецької національності – 31; засуджені за особливо небезпечні державні злочини – 4; колишні учасники ОУН – 1; особи китайської національності – 2; контактери з капіталістичними країнами – 111.

Контррозвідальна робота на ЧАЕС здійснювалася через агентурний апарат (17 осіб) та 58 довірених людей, розставлених на основних ділянках роботи.

Нагромаджені впродовж 1970 – першої половини 1980-х років агентурно-оперативні та інші документи, присвячені контррозвідальному забезпеченню будівництва й експлуатації першої на території УРСР атомної електростанції не лише дають можливість проілюструвати вади та ознаки стагнації командно-адміністративної економіки у срр, але й колоритно доводять: недоліки системи неможливо виправити, не змінивши систему докорінно.

Особливо яскраво про це свідчать результати розробленого у 1982 році та розрахованого на виконання протягом 1883-1985 років «Плану основних агентурно-оперативних та режимних заходів з контррозвідального забезпечення КДБ срр «Атом».

Зокрема, у доповідній записці, підготовленій Прип'ятським міськвідділком КДБ УРСР по м. Києву та Київській області 3 вересня 1983 року зазначено наступне:

«...По состоянию на 25.08.1983 года на Чернобыльской АЭС работает 5347 человек, из них: рабочих — 3539; ИТР — 1157; служащих — 220; др. категорий — 431. В процессе контрразведывательной работы на Чернобыльской АЭС выявлено: — выезжавших в кап[италистические] страны по различным каналам — 22 чел.; — 147 посылокполучателей и переписчиков с инокорреспондентами, из них с кап. стран; — 8 чел. — получавших вызовы в Израиль, в том числе на постоянное жительство — 2 чел.; — 7 чел. — сектантов; — профилатрированных органами КГБ — 7 чел. ».

Усі ці люди були під постійним наглядом так званих «компетентних органів». Деякі з них позбулися роботи, а відтак й можливості отримати державне житло у новому місті — попри те, що вони особисто або представники їх родин стояли у відповідній черзі, працюючи на ЧАЕС та/або підприємствах, які виконували будівельні роботи на самій станції й прип'ятських об'єктах.

Логічно, що в документах КДБ, які розташовані протягом останніх десяти років, не згадується жодного випадку, коли людина, що мала нещастя опинитися в «оперативному контингенті», дійсно щось скоїла. Проте, найменше, що й

доводилося пережити, — це бути «під ковпаком» про усяк випадок.

А повернути до себе увагу можна було будь-чим. Національністю — згадайте про 31 німця та 2 китайців, яких «оперативно виявили» прип'ятські КДБ-шники — попри усі заяви радянського керівництва, що у срср «усі нації рівні». Віросповіданням — згадайте 7 «сектантів», ймовірно, просто віруючих людей. І це за умови, що в радянській конституції було записано, що кожен громадянин срср має право на свободу совісті. Необережними висловлюваннями щодо реалій та об'єктивних недоліків роботи чи буття просто в курильці чи дружній компанії. І цей пункт заслуговує на окрему розмову.

Згідно із планом «Атом», передбачалося розширити агентурну мережу навколо ЧАЕС та реалізувати низку заходів:

«Для ведения строительно-монтажных работ на строящихся энергоблоках Чернобыльской АЭС привлечено свыше 40 организаций Минэнерго СССР, где работает более 13 тысяч человек... Упрощенный порядок приема на работу в строительно-монтажные организации может способствовать проникновению агентов-незаконников с последующей их легализацией и других лиц с враждебными намерениями.

(Для) усиления контрразведывательной работы по обеспечению государственной безопасности Чернобыльской АЭС с учетом ее эксплуатации и дальнейшего строительства намечается:

— ...в целях своевременного выявления и пресечения разведывательно-подрывной и диверсионно-вредительской деятельности спецслужб противника и враждебных элементов, вскрытия и локализации возможных негативных процессов среди строителей и обслуживающего персонала АЭС. Для чего подобрать и завербовать:

— на Чернобыльской АЭС — 4-х агентов;
— в Управлении строительства — 2-х агентов.

— ...в целях вскрытия разведывательных устремлений к Чернобыльской атомной электростанции, выявления агентов спецслужб противника из числа иностранцев, посещающих станцию по различным каналам и их возможных преступных связей среди советских граждан, с использованием компетентных специалистов осуществить изучение поступающих в адрес руководства ЧАЭС различных рекламных документов, анкет, справочников от иностранных фирм; проанализировать возможную причастность к направлению данных документов спецслужб противника с целью сбора ими секретной информации о работе станции. В случае поступления официальных приглашений со стороны иностранных фирм на выставки, симпозиумы, организуемые в различных городах страны, по согласованию с 6-м отделом УКГБ с целью подготовки и направить опытного агента из числа ведущих специалистов АЭС».

План «Атом» дав свій результат. Проте, це був дещо неочікуваний результат для співробітників КДБ. Читайте про це у наступному номері «Новин ЧАЕС».

НОВИНИ ЧАЕС

Офіційне видання
ДСП «Чернобильська АЕС»

Відповідальний за випуск: Віталій Медвідь

Над номером працювали: Майя Руденко,
Віталій Медвідь, Денис Ланько

Зворотній зв'язок:

m.rudenko@chnpp.gov.ua

+380 4593 441 50

Ukraine
NOW ua

Видання засновано у 1995 році. Видається на виконання ст. 10. «Права громадян та їхніх об'єднань на одержання інформації у сфері використання ядерної енергії та радіаційної безпеки» Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» та на підставі ч.3 ст. 15 Закону України «Про медіа».